RNI MAHMAR
36829-2010

ISSN - 2229-4929

Peer Reviewed

Akshar Wangmay

International Research Journal

UGC-CARE LISTED

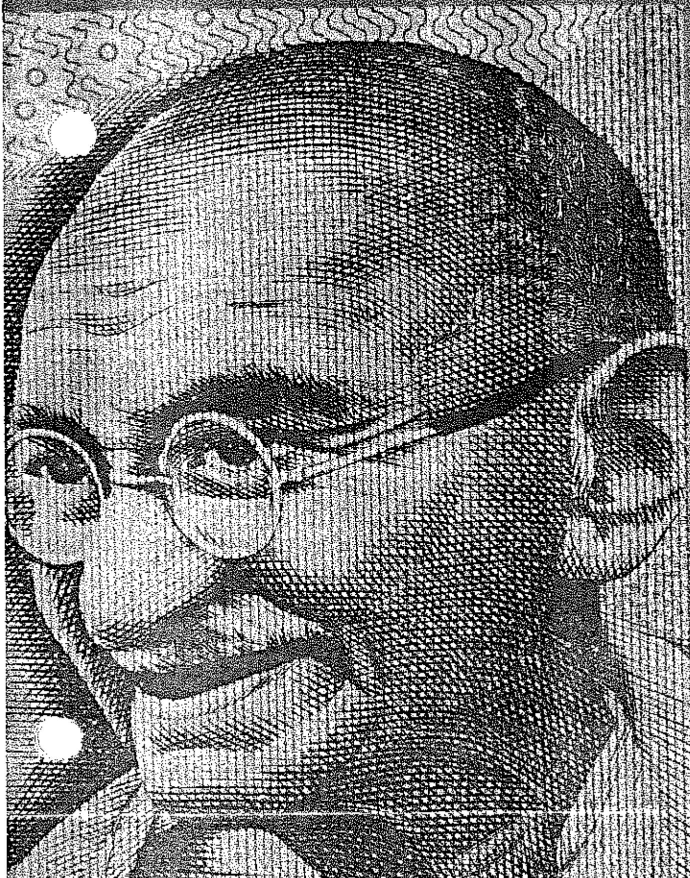

RETHINKING MAHATMA GANDHI IN PRESENT CONTEXT

February 2020

AKSHAR WANGMAY

International Peer Reviewed Journal
UGC CARE LISTED JOURNAL
February – 2020

Rethinking Mahatma Gandhi in Present Context

Executive Editor
Dr. Kiran Save
Principal
Sonopant Dandekar Arts, V.S. Apte Commerce & M.H. Mehta Science College Palghar Dist. Palghar [M.S.] India

Co-Editors
Dr. Tanaji Pol
Asst. Prof. Anagha Padhye Deshmukh

Chief Editor
Dr. Nanasaheb Suryawanshi
Pratik Prakashan, Pranav, Rukmenagar, Thodga Road Ahmedpur
Dist. Latur- 433515, Maharashtra

Published by – Dr. Kiran Save, Principal,Sonopant Dandekar Arts, V.S. Apte Commerce & M.H. Mehta Science College Palghar

The Editor shall not be responsible for originally and thought expressed in the papers. The authors shall be solely held responsible for the originally and thoughts expressed in their papers.

© all rights reserved with the Editors

४५	महात्मा गांधी: लोकशाही हा जीवनमार्ग	ऋतुजा राऊत	२५३.२५७
४६	गांधीजींचे पर्यावरणवादी विचार	सोनाली महादेव पवार	२५८.२६७
४७	गांधीजी आणि पर्यावरण	मनिषा नागुराव कामजी ऐश्वरी शिवाजी खामकर	२६८.२७१
४८	पर्यावरण विचार आणि गांधी	आर्यन एनेश नेरुरकर	२७२.२७८
४९	गांधी ते महात्मा गांधींचा प्रवास	तनिका कल्याणकर	२७९.२८४
५०	गाँधी जी के टिप्पणी और विचार	फिरोज अलिम अली	२८५.२९०
५१	महात्मा गांधींचे आर्थिक विचार	प्रा. कु. सोनाली सुरेश पेकम	२९१.२९३
५२	महात्मा गांधीजींचे आर्थिक विचार – काळाची गरज	डॉ. बी. एच. दामजी डॉ. ए. व्ही. नामा	२९४.३००
५३	महात्मा गांधी यांच्या दृष्टीकोनातून महिला सक्षमीकरण	डॉ. रमिला गायकवाड	३०१.३०७
५४	महात्मा गांधीच्या अहिंसा तत्त्वाची सद्यकालीन प्रासंगिकता	प्रा. धनराज सुभाष हाडुळे	३०८.३१४
५५	महात्मा गांधीजींची धर्म स्वातंत्र्याची संकल्पना	डॉ. बाळासाहेब मुळीक	३१५.३२३
५६	गांधीवाद आणि मराठी कविता	प्रा. विवेक वसंत कुडू	३२४.३२९
५७	२१ व्या शतकात 'सर्वोदय' विचारसरणीचे महत्त्व	प्रा. संध्या देवदत्त शिरोडकर	३३०.३३४
५८	महात्मा गांधींचे 'बुनियादी शिक्षण'	डॉ. विद्युल्लता राहुल हांडे	३३५.३४०

Akshar Wangmay(International Research Journal)
UGC CARE Journal
ISSN: 2229-4929 RNI MAHMAR 36829-2010
National Conference on Rethinking Mahatma Gandhi in Present Context
Organized by: Sonopant Dandekar Arts, V. S. Apte Commerce & M. H. Mehta Science College Palghar, Maharashtra, India
Held on 29th February 2020

महात्मा गांधींचे 'बुनियादी शिक्षण'

डॉ. विद्युल्लता राहुल हांडे
विभागप्रमुख व सहयोगी प्राध्यापक,
वाणिज्य विभाग,
आर.एन.सी.आर्ट्स,जे.डी.बी.कॉमर्स आणि इन.एस.सी.सायन्स कॉलेज,
नाशिकरोड, नाशिक.

प्रस्तावना :

महात्मा गांधी यांना आपल्या भारताचे राष्ट्रपिता संबोधले जाते. याचे कारण महात्मा गांधी यांनी केवळ आपलया स्वातंत्र्य लढयाचे नेतृत्व केले म्हणून नव्हेय तर त्यांनी स्वातंत्र्यानंतर आपला भारत कसा असावा? याविषयी सखोल चिंतन केले. यासाठी त्यांनी भारतीयांचे जीवन एक माणूस म्हणून कसे असावे? यासाठी काही मार्गदर्शक तत्वे सांगितली. आपल्या देशातील प्रत्येक माणसाला एक समृद्ध आणि शांत जीवन जगण्यासाठी आवश्यक अशी जीवनपद्धती सांगितली. आज वर्तमानात आपण पाहत आहोत की आपल्या समाजाचा विकास झालेला दिसतोय परंतु तो असमतोल झालेला आहे. आज प्रत्येक जण सुखी जीवनाच्या शोधात शहराकडे धावत आहे. शहरात ज्याच्याकडे पर्याप्त पैसा आहे, तो सर्व सुख—सुविधांचा उपभोग घेत आहे. त्याची सेवा करणारा समाज शहरातील झोपडट्टीत नरक यातना भोगत जगतांना दिसतो. माणसाला जगण्यासाठी केवळ भौतिक सुविधा आवश्यक नसतात, तर प्रत्येकाला शांततामय पद्धतीने जगणे महत्वाचे असते. शहारांची राक्षसी वाढ म्हणजे मानवी विकास नव्हे, ती तर कोणत्याही समाजाला आलेली सूज असते.

ग्रामीण भारताचा सर्वांगीण विकास,हा महात्मा गांधींच्या कल्पनेतील आदर्श भारताचा पाया होता. यासाठी त्यांनी शिक्षणाला नवा भारत घडविण्याचे साधन मानले. यासाठीच ते म्हणतात, ''आमचे शिक्षण पूर्णपणे विदेशी आहे. राष्ट्रीय शिक्षणावाचून सर्व कांही व्यर्थ आहे. स्वराज्य आज मिळेल वा उद्या मिळेल, पण राष्ट्रीय शिक्षणावाचून ते टिकू शकणार नाही. ''आपले आजचे शिक्षण तर पूर्णपणे विदेशी झालेले दिसते. महात्मा गांधी यांनी आपल्या विचारात शैक्षणिक व सांस्कृतीक विषमता कमी करून सुसंस्कृत सुशिक्षित समाज निर्माण करण्यावर भर दिला. यासाठीच त्यांनी प्राथमिक शिक्षणाला अत्यंत महत्व दिले. त्यांच्या शिक्षणविषयक विचारांना त्यांनी 'बुनियादी शिक्षण' वा 'नई

आज आपण भोगत आहोत. यासाठीच काळ कोणताही असो गांधी हा महात्मा आपल्या जीवनात अवतरणारच आहे आणि त्याच्या विचारांनी आचरण केल्यास ते आपल्याला तारणारच आहेत.

संदर्भ :

१. भारतीय राजकीय विचारवंत,डॉ.भास्कर लक्ष्मण भोळे,पिंपळापुरे बुक ड्रिस्ट्रीब्युटर्स,नागपुर,प्रथमावृत्ती,जुलै २०१४.

२. आधुनिक भारतीय राजकीय विचारवंत, डॉ. वा. भा. पाटील, प्रशांत पब्लिकेशन्स,जळगाव,प्रथमावृत्ती २००९.

३. निवडक भारतीय राजकीय विचारवंत,अरविंद श्रृंगारपुरे,विद्या प्रकाशन,नागपुर,प्रथमावृत्ती जुलै २००३.

४. टॉलस्टॉय एक माणूस, सुमती देवस्थळे,राजहंस प्रकाशन,पुणे,चतुर्थ आवृत्ती,डिसेंबर २००५.